

העדה

העאת
אלקין אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו"ה האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון פ"ח - פרשת מטות - שנת תשפ"ב

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

מה יפית

ומה נעמת:

אן ארנטליכער איד

ווייזט פאר דער וועלט

די שיינקייט פון

אידישקייט

עמוד ה'

משנת החסידות

פרק ל"א

(שיעור ס' פרשת יתרו תש"ס)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

לעושה

אורים

גדולים:

בענין גילוי

האורות

של 'ממלא'

ו'סובב' כל

עלמין

א. מלאה הארץ קנינך: אור ה' ממלא כל עלמין'

סוד ירידת הנשמה לעולם הזה - ירידה לצורך עליה - שלא לאכול נהמא דכיסופא | בעצמות אור אין סוף ברוך הוא לית מחשבה תפיסא כלל | גילוי האור בעולם ע"י בחינת 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין' | 'ממלא כל עלמין' - אור אלוקות מצמצום בלבוש הנבראים בכל נברא לפי ערכו

ב. וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם: אור ה' סובב כל עלמין'

'סובב כל עלמין' - אור שלמעלה מכל השגה וגבול והוא בחינת 'כתר' | הוא ורצונו אחד הוא - המקיים את התורה שיש בה כתר מצוות נעשה דבוק באור אין סוף | ע"י התגברות על הנפש הבהמית זוכים לדביקות באור המסובב כל עלמין | ע"י ההתגברות נעשה האדם ל'מקור' המשפיע על כל העולמות

ג. רצה אלקים את מעשיך: עבודת ה' כשיבא מצד האדם בעצמו

ע"י עבודת האדם בכוחות עצמו מכה בחירתו גורם למעלה תענוג גדול | וע"כ נמנעו כמה צדיקים להדריך את שומעי לקחם בפרטיות כדי שגייעו להאמת ע"י כוחות עצמם | אברהם אבינו הכיר בכוחות עצמו המנהיג של הבירה | כעומק החשכה וכגודל הנסיון כן חשיבות ההתגברות בעבודה ביותר

א.

מלאה הארץ קנינך: אור ה' ממלא כל עלמין'

סוד ירידת הנשמה לעולם הזה - ירידה לצורך עליה - שלא לאכול נהמא דכיסופא | בעצמות אור אין סוף ברוך הוא לית מחשבה תפיסא כלל | גילוי האור בעולם ע"י בחינת 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין' - אור אלוקות מצמצום בלבוש הנבראים בכל נברא לפי ערכו

בחינות של גילוי אור אין סוף ב"ה, יש אור שהוא 'ממלא כל עלמין' ויש אור שהוא 'סובב כל עלמין' (וזה"ק רע"מ ח"ג דף רכה.), והיינו, כי עצמותו יתברך שמו הוא אור אין סוף שלית מחשבה תפיסא ביה כלל (תיקו"ז בהקדמה דף יז.), ואין לנו בו שום השגה ושום אחיזה, כי הוא למעלה מכל מושג, ולגבי עצמותו ית"ש אין העולמות תופסים מקום כלל, כי הוא מרומם ומתנשא לגמרי מגדר העולמות, וכלא קמיה כלא חשיבין' (וזה"ק בהקדמה דף יא.), אלא שישנם אורות דהיינו גילויים המתפשטים ממנו יתברך שמו בשביל העולמות, ובהם ישנם ב' בחינות, 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין'.

(עירובין דף יג:) נוח לו לאדם שנברא, כלומר דנשמתן מיכספן מגרמייהו למיכל נהמא דמלכא בלא פולחנא, ומשום הכי מתאוות למיתי לעלמא ונוח להם להבראות כדי למיפק מההוא כיסופא בעי למיתי להאי עלמא למתעסק בתורה ובמצוות לעבדה ולשמרה ויכלון נהמא בלא כיסופא'. וכן איתא בספה"ק (דעת תבונות פ"ב סי"ח) ש'האל יתברך שמו הוא תכלית הטוב ודאי, וכו', וזה הוא מה שרצה הוא יתברך שמו - לברוא נבראים כדי שיוכל להיטיב להם, כי אם אין מקבל הטוב - אין הטבה. ואמנם, כדי שתהיה ההטבה הטבה שלימה, ידע בחמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה - מקבלים אותה ביגיע כפם, כי אז יהיו הם בעלי הטוב ההוא, ולא ישאר להם בושת פנים בקבלם הטוב, כמי שמקבל צדקה מאחר. ועל זה אמרו (ירושלמי ערלה פ"א ה"א): מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה'.

עצמות השי"ת הוא אור אין סוף ולית מחשבה תפיסא ביה כלל

ויש להתבונן בזה ביתר עמקות, כי הנה ידוע שישנם ב'

ירידת הנשמה לעולם הזה - ירידה לצורך עליה

כתב התניא (פרק ל"א): למה עשה ה' כזאת להוריד חלק מאורו יתברך הממלא וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב והלבישו במשכא דחויא וטפה סרוחה, אין זה כי אם ירידה זו היא צורך עליה להעלות לה' כל נפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה וכל לבושיה, הן בחינות מחשבה דבור ומעשה שלה ע"י התלבשותן במעשה דבור ומחשבת התורה, וכמו שיתבאר לקמן (פ"ה - לו) ענין העלאה זו באריכות שהיא תכלית בריאת העולם.

קודם ירידת הנשמה לעוה"ז היא אוכלת בעולם העליון נהמא דכיסופא

והנה מקום משכן הנשמה קודם ירידתה לעולם הזה היא תחת כסא הכבוד, ושם היא נהנית מזיו השכינה, ומה תועלת יש לה ברדתה לעולם הזה המלא נסיונות ופיתויים, ולהיות במאסר ובמיצר בתוך גוף עכור הנמשך לכל דבר חומרי, וידוע מה שכתבו בספה"ק שסיבת הדבר הוא כי כאשר הנשמה נהנית מזיו השכינה בעוה"ב קודם ירידתה לעוה"ז וכמו שאיתא בספה"ק מגיד מישירים פרשת בראשית. 'דמו למאן דאכיל נהמא דמלכא בלא פולחנא, ומשום דא אמרו

פטרון הגליון - תמוז

הרב החסיד המופלג והמפואר

מוה"ר חנן סיימאן הי"ו

זכות הפצת התורה יעמוד לו ולכל משפחתו

'ממלא כל עלמין', היינו אור אלוקות מצמצום שירד בלבוש נבראים בכל נברא לפי ערכו, כי בכל נברא ונברא שבכל העולמות כולם מלוכש כח אלוקות מיוחד השייך ומתאים לתכונת אותו נברא וממנו קיומו וחיותו, ואור מוגבל ומצומצם זה נקרא אור ה'ממלא כל עלמין', על שם שהחיות ממלאה את כל הנבראים והעולמות להחיותם כמו נפש הממלאה את הגוף ועושה אותו לגוף חי

כך אין לנשמה שום יכולת לפעול מצד עצמה ורצונה מאומה, וזאת מטרת ירידת הנשמה לעולם הזה בתוך הגוף הגשמי, אשר בה ניתן בידה אפשרות לקיים תורה ומצוות וניתן לה כח הבחירה העצמית לבחור בין טוב ורע, וכאשר האדם בוחר בטוב הוא הסובב כל עלמין

את הגוף ועושה אותו לגוף חי. וכל המידות והספירות העליונות, וד' העולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, הן כולם צמצומים של אור אלוקות, וממנו חיותם, וישנם מדרגות רבות בסדר השתלשלות האור וצמצומו, כי בכל עולם ובכל נברא ישנה דרגת צמצום שונה, וכאשר ישנם ד' סוגי נבראים, דומם, צומח חי, מדבר, הרי שדרגת צמצום האור בדומם הוא יותר גדול, ואילו בחי גילוי האור הוא יותר גדול, וכן בד' העולמות הנ"ל שבכל עולם דרגת צמצום האור שונה, אך הצד השווה שבהם שבכל העולמות ובכל הנבראים כולם יש גילוי אורו יתברך שמו באופן מצומצם לפי ערך העולמות, והוא החיות של כל העולמות והנבראים, כי אין שום חיות בעולם זולת חיותו יתברך שמו, ואף הסט"א יונקת חיותה מאור אלוקותו יתברך שמו, וזהו אור ה'ממלא כל עלמין'.

פרק ל"ג

עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמתית, ובפרט בשרואה בנפשו בעתים מומנים שצריך לזכרה ולתארה בשמחת לבב, או יעמיק מחשבתו ויציר בשכלו ובינתו ענין יחודו יתברך האמתית, איך הוא ממלא כל עלמין עליונים ותחתונים. ואפלו מלא כל הארץ חלוו הוא כבודו יתברך וכלא קמה בלא חשיב ממש, והוא לבדו הוא בעליונים ותחתונים... השמים והארץ וכל צבאם, היה הוא לבדו ממלא המקום הזה. וגם עתה פן הוא לבדו בלא שום שנוי בלא

ואור זה הוא אור מצמצום שהנבראים יכולים להשיג לפי ערכם, וכגון כשאדם משיג שמידת הקב"ה הוא חסד או גבורה וכיצא בזה, ודאי שאין

זה השגה בעצמותו יתברך שמו שהוא מרומם למעלה מכל העולמות ומכל המידות, אלא שהקב"ה צמצם את אורו במידות, שהאדם יוכל להשיג את האור לפי ערכו וגבול השגתו.

האור ה'ממלא כל עלמין' הוא נהמא דכיסופא כי הנבראים הם רק בגדר 'מקבלים'

והנה אור זה הממלא כל עלמין הוא 'נהמא דכיסופא' לנבראים, כי אין לנברא שום יכולת להשפיע או לגרום לאור זה, כי מעצם היות הנבראים נבראים ולא בוראים הרי הם בעלי גבול, ואין להם שום חיות עצמית, אלא

הם מקבלים חיותם מהבורא שהוא אור אין סוף ב"ה, והוא הממלא את כל העלמין בחיות מאור אין סוף ב"ה.

ב.

וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם: אור ה'סובב כל עלמין'

'סובב כל עלמין' - אור שלמעלה מכל השגה וגבול והוא בחינת 'כתר' | הוא ורצונו אחד הוא - המקיים את התורה שיש בה כתר מצוות נעשה דבוק באור אין סוף | ע"י התגברות על הנפש הבהמית זוכים לדביקות באור המסובב כל עלמין | ע"י ההתגברות נעשה האדם ל'מקור' המשפיע על כל העולמות

הוא ורצונו אחד הוא - המקיים את כתר המצוות נעשה דבוק באור אין סוף

והדרך להשיג מדרגה זו - להיות מקור המשפיע על העולמות - הוא ע"י קיום תורה ומצוות, שהלוא ידענו ש'הוא ורצונו אחד הוא' (רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ב ה"י), וכמ"ש התניא (בפרק כ"ג): שהמצוות הן פנימיות רצון העליון והפצו האמיתי המלוכש בכל העולמות העליונים ותחתונים להחיותם, כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצוות של התחתונים כנודע, ונמצא שמעשה המצוות וקיומן הוא לבוש הפנימי לפנימיות רצון העליון, שממעשה זה נמשך אור וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות.

ע"י התגברות על טבע הנפש הבהמית זוכה האדם להתדבק באור המסובב כל עלמין

והיינו שבחינת התורה והמצוות לישראל - שהוא פנימיות רצונו יתברך שמו - מסר לנו הקב"ה את כח הרצון והבחירה לבחור בין טוב ורע, והנה כל מעשי שאר הנבראים בעולם הם מוכרחים מצד הטבע שהטביע בהם הקב"ה, ולא ניתן להחשיב את מעשיהם כמעשים הנעשים מצד עצמם ומכח רצונם, כי אין לנבראים כח הבחירה לבחור מה לעשות ומה לא לעשות, אלא הם נמשכים אחר הטבע שהטביע בהם הבורא ב"ה, והרי הם בגדר של 'מקבלים' שכל מהותם הוא רק לפעול על פי הטבע שהחזירו בהם, ואין להם שום 'שות' וכח עצמי. ורק המקיים תורה ומצוות נחשב כמי שפועל ועושה מכח בחירתו העצמית, כי אף האדם נמשך מחמת טבע הנפש הבהמית שבו לדברים חומריים,

וכאשר האדם מתגבר על טבעו ובוחר מרצונו לקיים תורה ומצוות

כח שמימי שנותן הקב"ה למלכים, וזהו בחינת 'כתר', שהוא הוא למעלה מהשגת הנבראים, ולכן הכתר אינו לבוש הניתן על גוף המלך אלא מונח על ראשו מלמעלה, דהיינו שהוא אינו מצמצום בתוך הגבול של השגת האדם, אלא הוא בבחינה של 'סובב כל עלמין', שהוא מסובב ומכתיר את האדם מבחוץ, ואף זה טמון במשמעות תיבת 'כתר', וכלשון הפסוק (שופטים כ, מג) 'כתרו את בנימין'.

הדרך להשיג הארה מהאור הסובב כל עלמין - להיות 'מקור' המשפיע על העולמות

ובהיות אור זה סובב כל עלמין ואינו אור המצמצום בתוך גבולות הנבראים, אין לנברא שהוא בדרגת 'מקבל' אפשרות לזכות לאור זה, כי מקבל הוא מוגבל לפי כח השגתו שביכולתו לקבל ולהשיג, ואילו האור הסובב כל עלמין הוא למעלה מכל גבול וכנ"ל, והדרך לזכות להארה מאור זה הוא כאשר האדם מתעלה לדרגה שהוא גם 'מקור' הפועל ומשפיע על עולמות ואינו רק בגדר של 'מקבל', וכאשר האדם מתעלה לדרגה זו אף הוא נעשה בבחינה מסוימת לבלתי מוגבל ויכול להתדבק באור אין סוף ב"ה.

פרק כ"ג

ומזה יוכל המשפיל להמשיך עליו יראה גדולה בעסקו בתורה, בשיתבונן איך שנפשו, ולבושיה שבמחוץ ובפניו, הם מיחדים ממש בתכלית יחודו ברצון העליון ואור אין סוף ברוך הוא ממש המתגלה בהם, מה שבכל העולמות, עליונים ותחתונים, בלא חשיבי קמה וקאין ואפס ממש, עד שאינו מתלבש בתוכם ממש אלא סובב כל עלמין בבחינת מקור, להחיותם עקר חיותם; רק איזו הארה מתלבשת בתוכם מה שיכולים לסבל, שלא יתפמלו במציאות לגמרי

'סובב כל עלמין' - אור בלתי מוגבל שלא ניתן להשיג מהותו אלא המושג שיש כזה אור

וישנו אור נוסף והוא אור ה'סובב כל עלמין', והיינו שבכל הנבראים והעולמות ישנו גם אור אלוקות בלתי מוגבל שאינו מצמצום למדרגת הנבראים, ובכל זאת גם אור זה נמצא בתוכם להחיותם אלא שלהיותו אור בלתי מוגבל אין סוף, אין נבראים מוגבלים יכולים לתפוס ולהרגיש אותו, ומטעם זה נקראת חיות זו בשם סובב כל עלמין, מפני שאור אלוקות זה מובדל ומרומם מהעולמות, והרי הוא כאילו הוא מחוץ מהם וסובב ומקיף עליהם מלמעלה, דהיינו שלא ניתן להשיג את 'מהות' האור אלא רק את עצם ה'ידיעה' וה'מושג' שיש כזה אור.

האור ה'סובב כל עלמין' הוא בחינת 'כתר'

ואור זה ה'סובב כל עלמין' הוא בחינת 'כתר', כי נתינת כתר על ראש המלך הוא האות והסימן להמלכתו, והנה אין כח ומעלת המלך בהיותו האיש החכם ביותר או הגיבור ביותר או אפילו המוכשר ביותר מבין כל נתיניו, כי כל הכוחות האנושיים הינם כוחות מוגבלים, וכח המלכות הוא כח שאינו מוגבל ונמדד לפי כוחות וכשרונות של בני אדם, אלא הוא כח שמימי שניתן למלך למלוך ולנהל את מלכותו, וכדברי חז"ל (שבת דף א':) אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים קולמוסים, ושמים יריעות, וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקים לכתוב חללה של רשות, מאי קראה, אמר רב משרשיא 'שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר' (משלי כה, ג), וכדפרש"י 'חללה של רשות - עומק לבם, שהוא צריך להיות לו לב לכמה מדינות, למס הקצוב ולכמה מלחמות ולכמה משפטים, והכל ביום אחד'. והיינו שכה המלכות הוא כח נעלה ומרומם מהשגת בני אנוש, והוא

הוא מתעלה ממדרגת 'מקבל' לדרגת 'מקור', שהרי ע"י בחירתו בטוב נשפע חיות על כל העולמות, 'כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצות של התחתונים', ומקור המשפיע על העולמות הוא בחינה של אין סוף, וזוכה להארה מאור אין סוף ב"ה.

רק בעולם הזה ניתן לזכות לאור הסובב כל עלמין והנה כאשר הנשמה נמצאת בעולם העליון היא רק בדרגה של 'מקבל', כי אינה חייבת בתורה ומצוות ולא ניתן לה כח הבחירה, וממילא כל השפעת אור אין סוף ב"ה על הנשמה הוא בבחינה של 'ממלא כל עלמין' שהוא 'נהמא דכסופא', כי אין לנשמה

ג.

רצה אלקים את מעשיך: עבודת ה' כשבא מצד האדם בעצמו

ע"י עבודת האדם בכוחות עצמו מכח בחירתו גורם למעלה תענוג גדול | וע"כ נמנעו כמה צדיקים להדריך את שומעי לקחם בפרטיות כדי שיגיעו להאמת ע"י כוחות עצמם | אברהם אבינו הכיר בכוחות עצמו המנהיג של הבירה | כעומק החשכה וכגודל הנסיון כן חשיבות ההתגברות בעבודה ביותר

צדיקים נמנעו מלהדריך את שומעי לקחם בפרטיות כדי שיגיעו לדרך האמת בכוחות עצמם והמורם מכל האמור הוא שכל תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה הוא כדי לזכות להיות מקור הפועל ומשפיע על כל הנבראים וכל העולמות, וזאת ניתן להשיג רק כאשר האדם עובד את השי"ת מתוך בחירה עצמית, וזאת הסיבה שהיו צדיקים שנמנעו במכוון מלהדריך את שומעי לקחם והמסתופפים בצילים בהדרכה פרטית ומדויקת כיצד לנהוג, אלא הסתפקו בדברי התעוררות כלליים או בשאר דרכי השפעה כלליים, אך נמנעו מהדרכה פרטית, למרות שלכאורה יש מקום לתהות על הנהגה זו, כי בהעדר הדרכה מפורטת נתנו לחסידים מקום לטעות, ולעיתים ניסו שומעי לקחם כמה דרכים בעבודת השי"ת, ולאחר זמן רב נתברר להם שטעו והוצרכו לחזור בהם ולחפש לעצמם דרך אחרת, והלוא היה ביכולת המורה דרך שלהם להדריך אותם מיד בדרך הנכונה ולהעמידם על טעותם, ומדוע נתן להם לטעות זמן רב כל כך.

אכן סיבת הדבר הוא כנ"ל שתכלית ירידת הנשמה בעולם הזה הוא כדי שהאדם יהיה בדרגה של 'מקור' העובד את השי"ת מתוך בחירה חופשית ומתוך רצון עצמי, ובכלל זה לבקוע בעצמו עצות ודרכים איך להתעלות בעבודת השי"ת, וכאשר מדריכים את האדם על כל צעד ושעל כיצד לנהוג ומה לעשות, נוטלים ממנו את כל מהות האדם, והרי הוא נשאר בגדר 'מקבל', ואף שבודאי גם לאחר קבלת הדרכה מפורטת עדיין נשאר האדם בגדר 'בעל בחירה', כי בידו לבחור אם לקבל את הדרכת הצדיק או לא, עם זאת דרגה פחותה יותר של בחירה, וכמובן שיש דרגות בזה, ותלוי אצל כל אחד ואחד לפום דרגה דיילה, וישנם אנשים גדולים מ'השרידים אשר ה' קורא' (ויאל ג, ה), אשר סללו את דרכם בעצמם, ונפלו ונכשלו כמה פעמים, ונתקיים בהם מאמר חז"ל (גיטין מג.) 'אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בה', כי דיוקא על ידי נפילות אלו עלו ונתעלו עד למאד, כי כאשר האדם אינו רק 'מקבל' העובד את השי"ת רק על פי מה שמורים לו, אלא הוא מתייגע בכוחות עצמו ולעיתים הוא נופל ונוכח לראות שטעה בדרך, ומנסה שוב באופן אחר וכו', הוא מגיע בעבודתו את השי"ת למעמקי הנפש ולשערים בעבודת השי"ת אותם פתח בעצמו ומתעלה למדרגת 'מקור' לדרך זו אותו סלל בעצמו ביגיעה רבה.

יקר בעיני ה' עבודת אדם אחד בכוחות עצמו מאשר רבים שעושים רק מה שמורים להם והנה שלמה המלך בספר קהלת מונה והולך

שום יכולת לפעול מצד עצמה ורצונה מאומה, וזאת מטרת ירידת הנשמה לעולם הזה בתוך הגוף הגשמי, אשר בה ניתן בידה אפשרות לקיים תורה ומצוות וניתן לה כח הבחירה העצמית לבחור בין טוב ורע, וכאשר האדם בוחר בטוב הוא זוכה להארה מאור הסובב כל עלמין, וכנ"ל.

והורו להם שזו הדרך האמיתית. כי אברהם אבינו נולד לתוך מציאות של הסתר פנים וחשכה גדולה, כי כל בני דורו וכן הדורות שקדמו לו היו עובדי עבודה זרה, ואף אביו תרח היה עובד ע"ז ועושה צלמים ומוכר אותם (ב"ר לה, ג), ואיתא בחז"ל (עבודה זרה דף יד:): גמירי דעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין. דהיינו שבדורו היו הרבה דעות ושיטות כוזבות, והיה צריך לעקור את כל השיטות והדעות הכוזבות שהיו לבני אדם.

ד' מאות מורה על ריבוי ואברהם אבינו היה צריך להתגבר על מספר רב של דעות כוזבות

ואין הכוונה רק לד' מאות דעות, אלא הרבה יותר מזה, כי ידוע שבחז"ל מספר ד' מאות מורה על ענין של ריבוי, כי אות ת' הוא המספר הגדול ביותר שבאותיות הא"ב, וזהו מה שאמרו חז"ל (עירובין דף נד:): 'על רבי פרידא שהוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר, יומא חד בעינה למלתא דמצוה תנא ליה ולא גמר אמר ליה האידינא מאי שגא אמר ליה מדהיאא שעתא דאמרו ליה למר איכא מילתא דמצוה אסחאי לדעתאי וכל שעתא אמינא השתא קאי מר השתא קאי מר, אמר ליה הב דעתך ואתני לך הדר תנא ליה ארבע מאה זימני אחרני, נפקא בת קלא ואמרה ליה ניחא לך דליספו לך ארבע מאה שני או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי, אמר דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי, אמר להן הקדוש ברוך הוא תנו לו זו וזו'. והיינו כי מספר ד' מאות מורה על ריבוי עד אין מספר, ולכן זכה בזכות זה שהוא ודורו יזכו לעולם הבא שהוא יום שכולו ארוך והוא עולם נצחי עד אין סוף, ובזוה"ק (אדרא וזטא ח"ג דף רפח.) איתא שהצדיקים ירשו לעולם הבא ד' מאה עלמין דכסופין לעלמא דאתי, והיינו שמספר ד' מאות הוא בחינה של ריבוי עד אין סוף. ואברהם אבינו היה צריך להתגבר על מספר כה עצום של דעות ושיטות כוזבות. והיה יקר בעיני ה' ההתאמצות של אברהם אבינו להתגבר בכוחות עצמו על כל השיטות והדעות הכוזבות עד אשר הגיע מתוך הכרה עצמית שאי אפשר לעולם ללא מנהיג.

כעומק החשכה כן חשיבות ההתגברות

וכאמור זהו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה שהיא ירידה לצורך עליה, ולזאת אל יכול האדם ברוחו כאשר נתקל בקשיים ובנסיונות בעבודת השי"ת, אדרבה, כגודל המניעות ובלבולי הדעת כן יגביר השמחה בלב, כי כעומק החשכות כן חשוב יותר התגברותו על כל המניעים ובחירתו בטוב, וזוכה להתדבק באור אין סוף ב"ה.

נקודות:

ובהיות אור זה סובב כל עלמין ואינו אור המצמצום בתוך גבולות הנבראים, אין לנברא שהוא בדרגת 'מקבל' אפשרות לזכות לאור זה, כי מקבל הוא מוגבל לפי כח השגתו שביכולתו לקבל ולהשיג, ואילו האור הסובב כל עלמין הוא למעלה מכל גבול וכנ"ל, והדרך לזכות להארה מאור זה הוא כאשר האדם מתעלה לדרגה שהוא גם 'מקור' הפועל ומשפיע על עולמות ואינו רק בגדר של 'מקבל'

~

ולזאת אל יכול האדם ברוחו כאשר נתקל בקשיים ובנסיונות בעבודת השי"ת, אדרבה, כגודל המניעות ובלבולי הדעת כן יגביר השמחה בלב, כי כעומק החשכות כן חשוב יותר התגברותו על כל המניעים ובחירתו בטוב, וזוכה להתדבק באור אין סוף ב"ה

א.

נדרי יעקב אבינו ודוד המלך לבנין ביהמ"ק

ידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמרו, זה הדבר אשר צוה ה'. איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו, לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה (ב-ג, ד).

פרשת הנדרים נקראת בכל שנה בימי בין המצרים, ונראה כי יש קשר בין ענין פרשה זו לענינים של ימים אלו, אשר בני ישראל עוסקים בהם באבלות על חורבן ביהמ"ק ובציפיה לבניינה בב"א.

ויש לפרש בפשטות כי יסוד בנין ביהמ"ק שנהיה ע"י דוד המלך ע"ה, הוא ע"י שנדר על הדבר כמו שנאמר (תהלים קלב, א-ד) "שיר המעלות זכור ה' לדוד את כל ענותו, אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב וגו' עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב". ונדר זה היה 'לאביר יעקב' כמו שביארו חז"ל (ב"ר ע, א) "יעקב פתח בנדר תחלה לפיכך כל מי שהוא נדר לא יהיה תולה את הנדר אלא בו וכו' נדר לאביר יעקב, תלה את הנדר במי שפתח בו תחלה". ונדר זה אשר נדר יעקב אבינו היה יסודו של בית המקדש, שכן אמר (בראשית כח, יג-כ) וידר יעקב נדר לאמר וגו' והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלקים וגו' [ולכן נקרא ביהמ"ק בית אלקי יעקב (ישעיה ג, א)].

הרי כי כל יסודו של בית המקדש היה ע"י נדרים, ואכן בית המקדש הוא מקום קיום הנדרים, כמו שכתוב (תהלים סה, ב) לך דומיה תהלה אלקים בציון ולך ישולם נדר, כי כל איש ישראל שנדר קרבן היה צריך להביאו לבית המקדש, כמו שכתוב (דברים יב, יא) והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו לשכן שמו שם, שמה תביאו וגו' וכל מבחר נדריכם אשר תדרו לה'. ובוה מובנת השייכות של פרשת הנדרים לימים אלו שעוסקים בהם בענין בית המקדש.

ואכן הנדר הראשון שנדר יעקב אבינו ע"ה התייחס בפירוש על ביהמ"ק כנ"ל, וגם תלה את נדרו בענין זה, שהרי אמר (בראשית כח, כא) והיה ה' לי לאלקים, ופירש רש"י הריני 'שלא ימצא פסול בזרעתי, כי היה אז בדרכו אל בית לבן להעמיד י"ב שבטים, ולכן ביקש שיהיו כל בניו הולכים בדרכו הטובה. והנה כתב הרמב"ן (הקדמה לס' שמות) כי כאשר באים הבנים למעלת האבהו"ק, אשר השכינה שרתה עליהם כמו שאמרו חז"ל, אז נחשבו הבנים לגאולים, עיי"ש. ונמצא כי כאשר ביקש יעקב אבינו ע"ה על בניו שילכו בדרכו, ביקש בזה שיהיו גאולים ותשרה עליהם השכינה. והרי כלל ישראל נחשבים גאולים רק כאשר ביהמ"ק הוא בבנינו, וכמו שרואים כי תמיד היתה גאולת ישראל וגלותן ח"ו תלוים בבנין ביהמ"ק. וא"כ כאשר תלה יעקב אבינו ע"ה את נדרו בזה שילכו בניו בדרכו והיו גאולים, ביקש בזה על בנין ביהמ"ק.

ויש להתבונן עוד בדמיון נדרו של דוד המלך 'לאביר יעקב', אל נדרו של יעקב אבינו בעצמו. שהרי דוד המלך הזכיר בנדרו (תהלים קלב, א) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, וגם נדרו של יעקב בא אחר י"ד שנים שלא נתן שנת לעיניו ולעפעפיו תנומה (ב"ר סה, יא). ואכן גם עבודת הצדיקים להתאונן על חורבן ביהמ"ק היא בעיקר בשעות הלילה [בשעת שינוי המשמרות או בחצות הלילה], בשעה שבני אדם הגילים ישנים, והם מנדרים שינה מעיניהם ומשכימים להתאונן על חורבן ביהמ"ק ולהשתוקק לבנינו. [ויש לרמוז קצת בביאור הענין, כי 'שינה' הוא בנין שס"ה שהוא בחי' שס"ה גידן שהם בחי' דינים, וכדי לבנות את ביהמ"ק צריכים להמתק את הדינים והוא ע"י מיעוט השינה. וזה עצמו הוא בחי' הנדרים, שכן ידוע כי המתקת הדינים באה ע"י האותיות הקודמים, והאותיות שלפני שס"ה הם נד"ר, ולכן היו מנדרים שינה מעיניהם ונודרים נדרים לבנין ביהמ"ק].

ב.

הקב"ה דואג לכבוד כלל ישראל, ומשה רבינו דואג לכבוד ה'

ידבר ה' אל משה לאמרו, נקום נקמת בני ישראל מאת

המדוינים אחר תיאסף אל עמך, וידבר משה אל העם לאמרו וגו' לתת נקמת ה' במדון (לא, א-ג).

יש להתבונן למה כתוב בדברי משה רבינו שינוי ממה שנאמר בדברי השי"ת אליו, כי בדברי הקב"ה נאמר שינקום את נקמת בני ישראל, ואילו בדברי משה רבינו נאמר שינקמו בני ישראל את נקמת ה'. עוד יש להבין מה ענין פטירת משה רבינו לכאן, למה הזכיר לו השי"ת כי אחר מלחמה זו יאסף אל עמיו.

אכן הנה במעשה בנות מדון היו שני עניינים, כי מה שקיבלו מואב ומדון את עצתו של בלעם להפקיר את בנותיהם בכדי להכשיל את בני ישראל, היה זה בכדי לעורר חרון אף ח"ו על בני ישראל, ואכן עי"ז החל הגנף בעם עד שבא פינחס ועצר את המגפה. אכן חוץ מעצתם הרעה לגרום מגיפה בבני ישראל, היה בעצם המעשה גם חילול ה' נורא ואיום, כאשר נכשלו בני ישראל בבנות אוה"ע, עד שנכשל אפי' נשיא שבט בישראל בדבר הזה. ובוה יש לבאר את שינוי הלשונות, כי הקב"ה הקפיד רק על מה שרצו לגרום מגיפה בבני ישראל, ועל כך אמר שינקמו את נקמת בני ישראל. אבל משה רבינו הקפיד מאד על כבוד ה' שנתחלה, ולכן הוסיף ואמר לבני ישראל שיכונו נקום את נקמת ה' במדון.

ובוה יש לבאר מה שטעו שרי הצבא והשאריו בחיים את הנקבות, ומשה רבינו התקצף עליהם ואמר הן הנה היו לבני ישראל וגו' (לא, ד-ה), ולכאן תמוה למה לא הבינו זאת שרי הצבא. אכן לפי הג"ל מבואר, כי היות והקב"ה תלה את הנקמה בנקמת בני ישראל, אשר זו היתה עצתם של בני מדון שהם הפקירו את בנותיהם בכדי להביא את המגיפה, לכן לא חשבו שרי הצבא שיש להרוג את הנקבות. ודוקא משה רבינו אשר תלה את הדבר בחילול ה' שהיה בדבר זה, אשר זה היה ע"י מעשיהן של הנקבות בעצמן, הוא הבין וצויה להרוג את הנקבות שמידם היתה זאת.

ובוה יבואר ענין שייכות פטירתו של משה רבינו לזה, כי הנה דרכו של משה רבינו בכל ימיו היתה בבחי' 'שושבינא דמלכא' כידוע, והיינו מה שהיה דואג בכל עת לכבוד השי"ת. ובאיוו בחי' היה בוה נעלה מן העולם, ולכן לא היה עוסק כ"כ בענין כבודם של בני ישראל. והיינו שהיה עוסק בעיקר בעניני רוחניות של כלל ישראל, שהוא חלק ממכבוד ה', ולא עסק כ"כ בעניני הגוף של בני ישראל, ומוה הגיע מה שהוא הדגיש את נקמת ה' מאת המדיינים כנ"ל. אכן מפני זה לא זכה להיכנס בגופו לאר"י, אשר עניינה הוא הקדושה הירודת לגשמיות העולם. והיה כל זה תלוי במה שלא השיג בחייו את שלימות שער החמישים משערי הקדושה, כי עניינו של שער ה' הוא האהדות השלימה בין הגשמיות והרוחניות, אשר מצד זה נחשבים גופי ישראל ביותר, ומצד זה ירשו את אר"י בפועל ממש. אבל לפני פטירתו זכה משה רבינו להשגת שער החמישים [אלא שכבר לא היה יכול להוריד השגת זו לעולם הזה, ואכמ"ל], ולכן כאשר אמר לו השי"ת שינקום את נקמת בני ישראל שהיה בחי' מה שהקב"ה דואג לגופי ישראל, וסיים ואמר אחר תיאסף אל עמך הריינו שזו היא ההשגה שיוכה לה לפני פטירתו. ואכן בשירת האזינו שאמרה משה רבינו סמוך לפטירתו, הרי הוא אומר (דברים לב, ג) הרגנו גוים עמו כי דם עבדי יקום וגו', הרי כי הוא כבר מרבר על נקמת דם עבדיו אשר יעשה ה', שהוא בחי' נקמת בני ישראל.

ג.

בני גד ובני ראובן בבחי' קין, רצו להתדבק במשה רבינו שהוא בחי' הכל

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעור ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה, ויבואו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמרו וגו' (לב, א-ה).

יש להבין למה רצו בני גד ובני ראובן לוותר על ירושת אר"י מפני מקניהם הרב.

א' בליקוטי תורה מהאריה"ק (פ' ויחי) כי ראובן היה בבחי' קין, ויש להוסיף כי כשם שראובן כבוד לאה היה בבחי' זו, כך גם גד כבוד זלפה שפחת לאה היה ג"כ בחי' קין. ועוד א"י בזה"ק (תקיו"ק) כי משה היה בחי' הכל. והנה קין היה עובד אדמה (בראשית ד, א) ומצונו בו ג"כ שהיה בונה עיר (שם, י), והיינו שהיה עוסק יותר בישוב הארץ. ואילו הבל עסק עם צאן (שם, ג), כי היה נוטה לצד הרוחניות, וכך גם מצונו במשה רבינו שהיה רועה צאן (שמות ג, א) כדרכו של הבל.

ולפי זה יש לומר כי מה שרצו בני גד ובני ראובן להישאר בחוץ לארץ משום המקנה שהיה להם, הרי זה לפי שרצו לתקן את חטאו של קין שלא נכנע להבל כראוי, ואילו הם רצו להתעסק הרבה עם צאנם בכדי להתבטל לבחי' הבל. ולכן גם רצו להימנע מלהיכנס לארץ ישראל, כי שם יצטרכו לעסוק בבנין הארץ כמו קין שהיה בונה עיר, ומוה רצו להתרחק [וזהו ענין מה שאמר הרה"ק הר"ב מפרישיסחא זי"ע כי 'ומקנה רב' היינו שהיה להם קנין גדול במשה רבינו, ולכן לא רצו להיכנס לאר"י]. ונראה כי עסקו בזה הרבה, שהרי מנין היה להם מקנה רב יותר משאר השבטים, אלא נראה כי היו עוסקים בכונה הרבות את מקניהם, וכנראה מכרו מנכסיהם בכדי להוסיף מקנה, וכל זה עשו כדי לתקן את בחי' קין.

אבל משה רבינו לא הסכים לדרכם, כי טען אליהם שהם צריכים לעשות את העבודה המוטלת עליהם לפי שורש נפשם, והם בודאי צריכים לעסוק בכיבוש הארץ ובניינה [אלא שיהיו מתבטלים אל בחי' הבל, ובוה יתקן את חטאו של קין]. וזהו ביאור מה שהקפיד על אשר הקדימו בדבריהם את גדרות צאנם לפני ערים לטפס (לב, טז) והוא אמר להם להקדים את בנין הערים לטפס לפני גדרות הצאן (שם, טז). והיינו כי הם רצו להדגיש את העבודה שיש להם בבחי' הבל, ואמר להם משה שוה צריך להיות טפל אצלם, כי העיקר צריך להיות עבודתם העצמית בבחי' קין, ולכן דוקא צריכים הם לבנות ערים לטפס בבחי' בונה עיר. וסיים ואמר להם והיוצא מפיכם תעשו (שם, טז), והיינו כי הבל הוא בחי' דיבורים היוצאים מהבל הפה, ואילו קין הוא בחי' עשייה. ואמר להם משה רבינו כי הם צריכים להתעסק בבחי' היוצא מפיכם תעשו, להוריד את הפה אל העשייה, ודוקא בבחי' זו יעבדו את ה'.

ד.

תנאי בני גד ובני ראובן כענין תנאי במעשי בראשית

ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, שנאמר ויאמר אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן, וכתוב ואם לא יעברו חלוצים (קדושין סא).

יש לבאר למה דוקא ממעשה בני גד ובני ראובן ילפינו דיני התנאים. הנה ענין התנאי הוא יסוד כל מעשי בראשית ודרך הטבע, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר ה, ה) כי הקב"ה התנה תנאי עם כל מעשי בראשית שיהיו משועבדים אל בני ישראל. והיינו לפי שדרך הטבע פועל באופן של הסתה על ההנהגה העליונה, לכן הכנים הקב"ה תנאי בתוך דרך הטבע עצמו שיהיה משועבד לבני ישראל. ובוה יבוארו דברי חז"ל (כתובות עד, ד) שרק בדבר שיוכל לפעול ע"י שליח מועיל תנאי, עיי"ש. והיינו כי דרך הטבע פועל ע"י מלאך מט"ט שהוא בחי' שליח, כמו שכתוב עליו (שמות כ, ט) הנה אנכי שולח מלאך וגו'. ורצה לומר כי בעניני דרך הטבע הפועלים ע"י שליח, בהם יש את ענין התנאי במעשי בראשית הנ"ל.

והנה חוץ לארץ לעומת ארץ ישראל, היא בבחי' דרך הטבע לעומת למעלה מן הטבע. כי באר"י יש השגחה מיוחדת כידוע, ואילו חו"ל היא תחת שליטת שרי מעלה בתוקף דרך הטבע. ולכן כאשר רצו בני גד ובני ראובן להישאר בחו"ל, שהיא תחת שליטת מלאך מט"ט ודרך הטבע, עשה עמאם משה רבינו תנאי, ומוה יכולים ללמוד כל דיני התנאים.

מה יפית ומה נעמת: אן ארנטליכער איד ווייזט פאר דער וועלט די שיינקייט פון אידישקייט

א. דבקה נפשי אחריך: אין אנפאנג שפירט מען בעיקר נאר א טעם אין מצוות 'שבין אדם למקום'

די גרויסע קושיא: וויאזוי קען זיין א איד וועלכער איז מדקדק אין אלע מצוות - און אין געלט זאכן איז ער עובר אויף דאורייתא'ס | ער איז אריין אין עבודת ה' ווייל ער האט געזוכט געטליכקייט | ער האט עס געטראפן ביי די מצוות 'שבין אדם למקום' | ער האט זיך דארטן אפגעשטעלט | אן ערליכער גוי איז פארקערט | ער זוכט צו זיין וואויל און ארנטליך | דאס טרעפט ער ביי 'בין אדם לחבירו' | נאך וואס א איד קומט אריין אין עבודת ה' - דארף ער טון אלע מצוות אן קיין חילוק - ווייל אזוי האט דער רבוש"ע געהייסן

ב. וראו כל עמי הארץ: א איד פארטרעט דעם שם ה' אויף דער וועלט

מען דארף לערנען תורה און פארשטיין וואס דער רבוש"ע וויל פון אונז | ווען מען לערנט אזוי זעט מען אז דער רבוש"ע וויל אז די גאנצע וועלט זאל וויסן פון אים | דער רבוש"ע האט א נחת רוח ווען א פאלנער גוי ווערט געוואויר פון אים | כלל ישראל איז געשטעלט אויף דעם | גוים מוזן וויסן אז אידן זענען דער 'עם הנבחר' | דורך זייער נאבעלע אויפפירונג זענען זיי מקרב פרעמדע | טאמער מען איז נישט ארנטליך אין 'בין אדם לחבירו' איז מען חלילה מחלל ש"ש | דער גוי זאגט אז די תורה איז נישט קיין מענטשליכע תורה | דער גרויסער חומר פון חילול השם | די גרויסע מעלה פון קידוש השם | דער פנימיות'דיגער בליק: א מענטש און זיין געלט זענען שטיקער אלקות

ג. שמח זבולן: די דערהויבנקייט וואס אן ערליכער איד קען האבן ביי דער ארבעט

געווענליך איז דער ארבעטער מקנא דעם כולל אינגערמאן | משה רבינו זאגט נישט אזוי | דער ארבעטער זעט דעם רבוש"ע יעדן טאג - אמאל מער ווי דער כולל אינגערמאן | טאמער מען ארבעט נישט ערליך - ווערט מען טאקע דערווייטערט | טאמער מען ארבעט יא ערליך ווערט מען נאנט צום רבוש"ע | ער ווערט פרייליך מיטן רבוש"ע | זיין אמונה ברענגט אים צו זיין ארנטליך אין ביזנעס | זיין ארנטליכקייט ברענגט אים נאכמער השגחה פרטית און אמונה | ער איז מקדש ש"ש | ער איז דער גרעסטער מקרב רחוקים | וואויל איז אים בזה ובבא

..א

דבקה נפשי אחריך: אין אנפאנג שפירט מען בעיקר נאר א טעם אין מצוות 'שבין אדם למקום'

נקודות:

ווען ער וואלט געלערנט תורה לשמה מיט א הארץ און א עמקות, ער וואלט געזוכט צו פארשטיין די הוראה וואס די תורה לערנט אים - דאן וואלט ער געווארן איידעלער און ריינער

אז א גוי האט זיך גענומען צו ערנסטקייט, און די ערשטע זאך האט ער זיך גענומען אוועקצושטיין פון תאוות גשמיות וכדומה. דארף מען פארשטיין: פארוואס טאקע? וואס איז דער חילוק צווישן א איד און א גוי?

א אידישע נשמה זוכט געטליכקייט און דאס טרעפט ער מער ביי 'בין אדם למקום'

דער הסבר איז: ווען א איד - וועלכער האט ביז יעצט געלעבט 'מצות אנשים מלומדה'דיג, אָן טראכטן און אָן שפירן - וועקט זיך אויף פון שלאף און וויל אנהייבן ווערן פרום, קומט עס נישט פון א ביקוש צו זיין 'וואויל'! ער זוכט נאכנישט צו 'פאלגן' דעם ציווי פון אויבן! ער זוכט אים זאך: געטליכקייט! אור! זיין נשמה האט זיך אנטפלעקט פון דער הסתר וואו זי איז געווען ביז יעצט און זי שרייט: "אך בין דארשטיג נאך אביסל אלוקות! עס ציהט מיר צו דער ליכטיגקייט פונעם רבונו של עולם! איך זוך צו זיין דבוק אינעם רבונו של עולם!". דעריבער הייבט ער אָן צו עוסק זיין אין תורה און מצוות - וואס דארטן טרעפט מען דעם רבונו של עולם! דארטן ווערט די נשמה דבוק צום אויבערשטן! אבער אין וועלכע סארט מצוות שפירט זיך מער דער אור און געטליכקייט פונעם רבונו של עולם?! אין די חלקים פון 'בין אדם למקום'! דארטן ווערט די געטליכקייט אסאך מער נתגלה בגילוי! ווען א איד דאווענט צום רבונו של עולם - פילט ער אז ער האט א שייכות מיטן רבונו של עולם! ווען א איד לערנט תורת ה' - פילט ער א נשמה'דיגע חיות, וואס דאס איז די אלוקות וואס איז נתלבש אין דער תורה! ווען א איד קאכט אריין אין א 'קדושת שבת' - שפירט ער אן 'אור'! ער פילט זיין נשמה! ווידעראום, ווען ער טוט

מען וועט געווענליך נישט הערן: "יענער האט זיך געטוישט און געווארן אן 'עובד' און ער האט אנגעהויבן צו טון חסד! ער האט אנגעהויבן צו זיין זייער נוהר נישט צו מצער זיין א צווייטן!". אודאי קען מען הערן אז מיט דער צייט, נאך וואס יענער איז שוין א לענגערע צייט אין עבודת ה', איז ער אנגעקומען אויך צו ענינים פון 'בין אדם לחבירו', ער האט אריינגעטראכט מיט אן התבוננות אז דאס איז אויך רצון ה', און דעריבער האט ער אנגעהויבן צו נוהר זיין אין 'בין אדם לחבירו'. אבער בתחלת דרכו - וואס דעמאלט ארבעט נאכנישט דער מענטש מיט התבוננות - נאר ער ארבעט בלויז מיט דער טבע פון זיין נשמה וועלכע ציהט צום רבונו של עולם - וועט ער זיך כמעט נישט טוישן אין ענינים פון 'בין אדם לחבירו'. דארף מען פארשטיין: פון וואו קומט דאס? עס איז דאך דער זעלבער ציווי ה' אויף 'בין אדם לחבירו' ווי אויף 'בין אדם למקום', טא, פארוואס ציהט נישט די נשמה צו זיין נוהר אין 'בין אדם לחבירו'?

פארוואס א פרומער גוי לייגט יא אריין זיין פרומקייט אין 'בין אדם לחבירו'?

אז מען קוקט נאכמער, זעט מען נאך א מערקוועדיגע זאך - אויפן פארקערטן ריכטונג. דער טבע פון א גוי - אדער פון א פארגוי'אישטער מאדערנער איד - אז ווען ער וויל ווערן פרום, ער וויל האבן עפעס א שייכות מיט 'גאט', מיט 'אמת' און מיט 'תכלית' - וועט זיין ערשטע טריט אין דער תכלית'דיגע וועלט אלעמאל זיין ענינים פון בין אדם לחבירו! ער וועט ווערן א פיינער מענטש און א בעל חסד, ער וועט נאר טון ערליכע און ארנטליכע געשעפטן. אבער מען וועט געווענליך נישט הערן

פארוואס נעמט מען נישט ערנסט דעם חומר פון 'געלט זאכן'?

דער מסילת ישרים דא אין פרק י"א זאגט, אז עס זענען פארהאן אידן וועלכע זענען חסידים אין אלע ענינים פון 'בין אדם למקום', אבער אינעם ענין פון 'גניבה' און 'זילה' זענען זיי זיך מורה היתר און ווערן נכשל אין געהעריגע איסורים. מען וועט פרובירן צו דערגיין דעם שורש דערפון, פון וואו דער התרשלות נעמט זיך, און דורכדעם וועט מען קענען מחזק זיין דעם התרשלות און זיך אוועקשטעלן ריכטיג דערין.

פארוואס לייגט נישט דער 'עובד' אריין זיין פרומקייט אין 'בין אדם לחבירו'?

אז מען קוקט זיך גוט איין זעט מען א מערקוועדיגע זאך. דער טבע פון א איד וועלכער וויל ווערן פרום - צי א בחור וועלכער איז נתעורר געווארן און וויל ווערן אן 'עובד', צי א אינגערמאן וועלכער האט איינגעזען אז מען דארף זוכן אמת'ע עבודת ה' און ער נעמט זיך אין דער האנט אריין - וועט זיין ערשטע טריט אין דער וועלט פון עבודת ה' אלעמאל זיין אין ענינים פון 'בין אדם למקום'! געווענליך וועט נישט געשען אז א אינגערמאן איז געווארן אן עובד ה' און די ערשטע זאך האט ער זיך גענומען צו זיין פרום אין 'בין אדם לחבירו'! על פי רוב זעט מען אז קודם כל נעמט ער זיך דאווענען און לערנען, ער נעמט זיך צו מקיים זיין מצוות מיט אן ערליכקייט, מיט אלע דקדוקים און הידורים, ער שייט זיך אפ פון גשמיות און תאוות וכדומה, אלע סארט פרומקייטן וועלכע זענען נוגע צווישן דעם איד מיטן רבונו של עולם - אָן וואס עס האט שייכות מיט א צווייטן מענטש אינדערמיט. אבער

דער רבוננו של עולם האט א רצון, אז די גאנצע וועלט זאל וויסן פון אים און אים מכיר זיין! נישט נאר אידן – נאר אפילו גוים זאלן מכיר זיין אינעם רבוננו של עולם! זיי זאלן וויסן אז די תורה איז דער אמת פון דער וועלט! אלע נבראים זאלן האבן א געוויסע הכרה אין 'קדושת ישראל'!

~

אין דער התנהגות וויאזוי איך פיר זיך אויף צו א צווייטן מענטש – אין דעם ווענדט זיך מיין השפעה אויף דער וועלט! אויב איך פיר זיך אויף שיין און ארנטליך צו מענטשן – ברענג איך אראפ 'קדושתו של הקדוש ברוך הוא' אויף דער וועלט! ווייל דאס איז דער שפראך וואס די גשמיות'דיגע וועלט פארשטייט!

א חסד מיט א צווייטן איד - שפירט ער נישט אזוי ווייט קיין געטליכקייט, ווייל ער זעט דא א מענטש פאר זיך און ער שפירט אז ער טוט א טובה מיט דעם מענטש. (דאס איז נישט דער אמת; ווי עס וועט שפעטער ערקלערט ווערן, אבער אזוי שפירט זיך על פי רוב בתחלת ההתקרבות).

ער לויפט אוועק פון 'טומאה' וואס דאס פארלעשט דעם אור און ווארעמקייט

פונקט ווי אין 'עשה טוב' איז דער טבע פון א איד - על כל פנים אין דער 'תחלת העבודה' - אז עס ציהט אים מער די חלקים פון 'בין אדם למקום', אזוי אויך אין 'סור מרע' איז דער טבע, אז עס וועט אים מער עקלען די איסורים וועלכע זענען 'בין אדם למקום' - מער ווי די איסורים 'בין אדם לחבירו'. ער וועט שפירן א שנאה צו אזעלכע זאכן וואס זענען מטמא די נשמה; ווי נבילות, מאכלות אסורות, ראיות אסורות, הרהורים רעים וכדומה, און פון די זאכן וועט ער זיך מרחק זיין מצד עצמו! **ער וועט פילן אז די זאכן פארטונקלען דעם אור! די ענינים קילן אפ זיין ברען אין א שבת און זיין ווארימקייט אין א דאווענען.** ווידעראום, ביי די איסורים פון 'בין אדם לחבירו'; ווי רעדן לשון הרע אדער וויי טון א

צווייטן - שפירט ער נאכנישט אז דאס שטערט אים ביים דאווענען! ער זעט נאכנישט אז דאס איז א סתירה מיט קדושת שבת! נאר שפעטער, ווען מען האלט שוין אויף א העכערע מדרגה, שפירט מען שוין יא בחוש, ווי יעדער פגם 'בין אדם לחבירו' שטערט דעם טעם פון עבודת ה'.

א גוי זוכט נארמאליקייט - און דאס טרעפט מען ביי 'בין אדם לחבירו'

ביי א גוי איז פונקט פארקערט, ווען ער וויל ווערן פרום - קומט עס נישט פון א ביקוש צו העכערקייט, נאר עס קומט פון א ביקוש צו זיין 'וואויל' ווייל ער איז נישט קיין 'חלק אלוך ממעל', ער ווייסט נאר פון פשוט'ע ערדישע מושגים! נאר וואס דען? זיין גשמיות'דיגע גוטסקייט האט זיך ערוועקט, און ער זוכט צו זיין אן ארנטליכער מאן! ער וויל זיין א גוטער און א פינער מענטש! דעריבער טראכט ער מיטן פשוט'ן שכל: וואס מיינט א גוטער מענטש?! א גוטער מענטש לויטן שכל מיינט: א 'ירות'דיגער מענטש! א בעל חסד! און אזוי ווייטער אין אלע ענינים פון 'בין אדם לחבירו' - וואס דארטן איז אסאך מער בולט דער מענטשליכער שכל! ווי למשל, ווען א מענטש

ב.

בא'עולה'ט יענעם, טענה'ט דער פשוט'ער שכל: "עס איז נישט ריכטיג! דו האסט צו גענומען יענעם'ע עלטל". און וויבאלד ער זוכט נישט צו זיין א 'נשמה'דיגער גוטער מענטש, נאר א 'שכליות'דיגער גוטער מענטש, דעריבער וועט ער ווערן פרום בין אדם לחבירו.

א לימוד זכות אויף פרומע אידן וואס פאלן דורך אין געלט זאכן

דאס איז דער הסבר בשרש פארוואס 'רבים יתחסדו בענפים רבים מענפי החסידות, ובענין שנאת הבצע לא יכלו להגיע אל מחוז השלימות'. דאס קומט בעצם פון א העכערן און הייליגן מקור, וואס די נשמה זעט נישט אין די גרויסקייט און ווייטקייט פון רייניקייט אין דיני ממונות. און דאס איז אויך א שטיקל 'לימוד זכות' צו אנקוקן די אידן מיט א ליכטיגן בליק און נישט האלטן אז אלץ וואס זיי טוען יא - איז פאלש און קרום. ווייל מען קען פארשטיין אז זייערע מצוות 'שבין אדם למקום' קומען יא פון א רייניקייט, וואס זייער נשמה ציהט צום רבוננו של עולם, נאר עס פעלט זיי נאך די שלימות, צו ארבעטן אויך אויף די מצוות 'שבין אדם לחבירו'.

וראו כל עמי הארץ: א איד פארטרעט דעם שם ה' אויף דער וועלט

גרויסער קידוש ה' און דער רבוננו של עולם האט זייער הנאה געהאט! אודאי איז דער חילוק צווישן א איד וועלכער גלייבט ביי א גוי וועלכער גלייבט - הימל און ערד, ווייל דעם איד וויל דער רבוננו של עולם מתקן זיין און מזכך זיין, ווידעראום דעם גוי זוכט נישט די כונה העליונה מתקן צו זיין, נאר דער רבוננו של עולם וויל אז דער מצב אין דער וועלט זאל זיין, אז 'חושך' בייגט זיך צום 'אור'! דער 'חיצוני' - וואס דאס איז דער גוי - וועלכער בלייבט אייביג א 'חיצוני' - זאל זיך בייגן און מודה זיין צום 'פנימי' - וואס דאס איז דער איד. און דאס שאפט גאר א גרויסער נחת רוח למעלה.

עם זו יצרת לי - אידן זענען שלוחים אויסצופירן אט דעם תפקיד

כדי דער רצון ה' זאל טאקע ווערן אויסגעפירט און דעם אויבערשטנס נאמען זאל ווערן פארשפרייט אויף דער וועלט - האט דער רבוננו של עולם אויסגעוועלט כלל ישראל פאר דער אויפגאבע און זיי געגעבן די תורה - וואס איינס פון די כוונות דערפון איז געווען, אז מיר זאלן מאכן א 'קידוש השם' אויף דער וועלט! דער וועג וויאזוי דאס ארבעט איז: **דורכדעם וואס די גוים ווייסן פונעם 'אֱתָה בְּחַרְמֵנו מִכָּל הָעַמִּים', זיי ווייסן אז מיר זענען דער 'עם הנבחר' און זיי קוקן אויף אויף אונז, דורכדעם זענען זיי איין אז מיר האבן ארויס דעם אמת פון דער וועלט;** ווי דער פסוק זאגט (זברים כו, ט): **"וְלַתְּהַדְרֵם עֲלֵיכֶם עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתִהְלֶה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרְתָּ"** - דורכדעם זענען מיר 'מקדש שם שמים בתחתונים'; מיר זענען מקרב אלע רחוקים צום אויבערשטן און דער אמת פונעם רבוננו של עולם ווערט נתפשט אויף דער וועלט.

די הארבקייט פון חילול ה' - פארקערט ווי די כונת הבריאה

פונקט ווי יעדעס מאל וואס מיר מאכן א קידוש ה' - האט ער דער רבוננו של עולם זייער הנאה, אזוי אויך פארקערט, ווען עס קומט חלילה ארויס א חילול ה' דורך אונז - איז דער רבוננו של עולם זייער מקפיד! ווי מען ווייסט איבעראל די מורא'דיגע הארבקייט פון חילול ה'. ווייל דאס איז ממש די פארקערטע פונעם תכלית הבריאה וואס מיר זענען באשאפן געווארן. (דאס איז אלעס א תמצית בקיצור

און א עמקות, ער וואלט געזוכט צו פארשטיין די הוראה וואס די תורה לערנט אים - דאן וואלט ער געווארן איידעלער און ריינער.

דער רבוש"ע וויל אז יעדער נברא זאל וויסן פון אים און פון זיין תורה

מען זעט אין חז"ל אויף פארשידענע פלעצער - סיי אין גלגה און סיי אין זוהר הק' - אז **דער רבוננו של עולם האט א רצון, אז די גאנצע וועלט זאל וויסן פון אים און אים מכיר זיין! נישט נאר אידן - נאר אפילו גוים! נישט נאר איידעלע מענטשן - נאר אפילו פראסטע מענטשן! נישט נאר דערהויבענע מענטשן - נאר אפילו מוגוש'דיגע מענטשן!** עד כדי כך, אז אפילו דער נידריגסטער מענטש אויף דער וועלט - וואס ער איז בתכלית הריחוק פונעם רבוננו של עולם - וואס דאס מיינט אין אלע י"ג עקרים - און אין דער תורה! זיי זאלן וויסן אז די תורה איז דער אמת פון דער וועלט! אלע בראים זאלן איינזען אז די תורה איז גראד און 'ירות'דיג! אלע נבראים זאלן האבן א געוויסע הכרה אין 'קדושת התורה' און אין 'קדושת ישראל'! ווי מען זאגט ראש השנה ביים דאווענען: **"יְיָדַע כָּל פְּעוּל כִּי אֱתָה פְּעַלְתָּ וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אֱתָה יְצַרְתָּ וְיֵאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאָפוֹ ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּךָ וּמִלְכוּתוֹ כָּכָל מְשָׁלָה"**.

דער געוואלדיגער נחת רוח וואס דער רבוש"ע האט - ווען עפעס א גוי ווערט געוואויר פון אמונה

דער רצון ה' אז די גאנצע וועלט זאל וויסן פון אים איז נישט פון די קליינע כוונות אין בריאת העולם, נאר דאס איז פון די גאר גרויסע כוונות, און ווען א גוי אויף יענע עק וועלט ווערט געוואויר פונעם רבוננו של עולם איז דאס א געוואלדיגער נחת רוח למעלה; ווי דער זוהר הקדוש זאגט (ח"ב סח): בשעת ווען יתרו איז געקומען צום מדבר זיך מגייר זיין, און ער האט געזאגט (שמות יח, יא): **"עֲתָה יִדְעֵנִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים"** - האבן אלע עולמות גערוישט! וויבאלד ער איז געקומען פון אזא ווייטער פלאץ, ער איז געווען דער גרעסטער גלח און פראפעסאר אויף רעליגיע זאכן, און ווען אזא איינער ווי ער איז נתקרב געווארן און מודה געווען אין דער גרויסקייט פונעם רבוננו של עולם - איז ארויסגעקומען א

ווען מען פארשטייט דעם עומק פון 'בין אדם לחבירו' באקומט מען א געפיל דערצו

נאך וואס א מענטש פארשטייט דעם חילוק צווישן 'בין אדם למקום' ביי 'בין אדם לחבירו', און פארוואס די נשמה איז זיך מער מחבר צו די מצוות שבין אדם למקום - דארף מען מסביר זיין אביסל דעם ענין פון די מצוות שבין אדם לחבירו - וואס אין א געוויסן זין האט דאס נאך א גרעסערן חומר ווי 'בין אדם למקום'; ווי עס שטייט אין פסוק (צפניה ג, א): **"שְׁאִרֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה וְלֹא יִבְרֹוּ קִבְּב וְלֹא יִבְצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרִמִּית"** - **דער נביא זאגט עדות אז א איד טוט נישט קיין עולה און זאגט נישט קיין ליגנט.** אז מען וועט פארשטיין דעם שורש דערפון, וועט מען זיך בעסער קענען מחבר זיין דערמיט. און כאטש מען איז סיי ווי מחויב דאס צו טון, ווייל אזוי האט די תורה געהייסן, און אן ערליכער איד זוכט צו טון דעם רצון ה' - אפגעזען צי עס ציהט אים יא אדער נישט - אבער דאך, כדי אז מען זאל באקומען דעם טעם דערין און מען זאל דאס טון מיט א גאנץ הארץ, דארף מען פארשטיין דעם ענין פון די דאזיגע מצוות.

נישט גענוג צו וויסן 'וואס שטייט' - מען דארף וויסן 'וואס ליגט אונטער דעם'

כדי צו פארשטיין די כונה פון אלע מצוות 'שבין אדם לחבירו' דארף מען זיך מתעמק זיין אין א כלליות'דיגע זאך אין תורה. און אגב, איז דאס בכלל א וויכטיגער יסוד צו וויסן, וואס איז נוגע צו לימוד התורה בכלליות: **יעדע זאך וואס מען לערנט דארף מען זוכן די 'כונת התורה' און אריינטראכטן: 'וואס וויל דא די תורה?! וואס איז די כונה'. טאמער א מענטש זוכט נישט דעם 'עומק התורה' - אפילו אויב ער לערנט פליסיג - קען מען אבער זאגן: דער מענטש פארשטייט נישט די תורה! ער האט קיינמאל נישט געלערנט תורה! ער האט געלערנט איבערצוזאגן, ער האט געלערנט זיך צו פארהערן, אבער ער האט נישט געלערנט כדי צו וויסן וואס די תורה וויל פון אים!** דאס איז נוגע בכלליות אין תורה, און דא - כלפי דיני ממונות בפרטיות. ווייל נאר א מענטש וועלכער האט נישט פארשטאנען די כונה וואס די תורה וויל מאכן פון אים - קען נכשל ווערן מיט אזעלכע גראבע זאכן ווי דיני ממונות. אבער ווען ער וואלט געלערנט תורה לשמה מיט א הארץ

וואס עס קומט ארויס פון פילע פלעצער אין חז"ל - ווען מען לערנט עס אפ בעומק און מען פארשטייט די כונה וואס די תורה וויל פון אונז.

ווען א איד פירט זיך אויף מענטשליך - איז ער מקדש שם שמים בעולם

די אלע מצוות שבין אדם לחבירו איז אן ענין פון קידוש ה'; ווי חז"ל זאגן (יומא פו.): "ואהבת וגו' שיהא שם שמים מתאהב על ידך וגו' ויהא משה ומתנו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו וגו' פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו" - א איד וואס איז ארנטליך אין געלט זאכן מאכט ער א קידוש ה', מענטשן זענען מחשיב זיין תורה וואס ער לערנט און זיין אידישקייט וואס ער היט. ווידעראום פארקערט, טאמער א איד גנב'עט און גזל'ט - בפרט ווען מען איז אין גלות צווישן גוים, וואס אויף דער זאגט דאך זיין גבר נביא (צפניה ג. יב): "וְהִשְׁאֲרְתִּי בְקִרְבָּךְ עִם עֵינֵי יְדָל וְחֹסֵי בָשָׂם ה' שְׂאֲרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עִוְלָה לֹא יִדְבְּרוּ קֶבֶץ וְלֹא יִמְצְאוּ בְפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרָמִית" - מאכט ער א חילול ה'! וואס זאל א גוי זאגן ווען עס קומט אריין אין קארוט (בית המשפט) א איד מיט בארד און פאות, און עס ווערט אויפגעוויזן קלאר אז ער האט געזאגט ליגנט אויף א גרויסן אופן, און ער איז געווען א גנב און גזלן און געטון אלערליי דריידלעך אויף דער וועלט, נו, וואס זאל דער גוי זאגן אויפדעם?! וואס זאל דער פרייער זאגן אויפדעם?!

מה הבריות אומרות עליו - דער שרעקליכער עלבון השכינה

עס שטייט אין ספרים שרעקליכע ענינים, אז מיט דעם וואס אידן בא'גנב'ענען דעם גוי גיבט מען ממש כוחות פאר דער סטרא אחרא און דאס איז מעכב די גאולה. דער הסבר איז, אז די סטרא אחרא איז מקטרג און זאגט: "אזוינס טוט א איד?!" א ישראל'דיגער גוי וועט נישט טון אזוינס! און ווען דער קטרוג קומט אראפ דא אויפן עולם העשיה, שפילט זיך עס אויס, אז ווען דער גוי אדער חופשי זעט ווי אן ערליכער איד איז א ליגנער און בלאפער, טראכט ער צו זיך: "דו קומסט מיר זאגן אז דו ביזט דער עם הנבחר! דו פארקויפט מיר אז דיר האט גאט אויסגעוועלט! זיין תורה האלט אז עס איז נישט קיין עולה אז מען טוט די אלע זאכן? זאגן ליגנט און באשווינדלען אנדערע - איז נישט קיין פראבלעם! אזא תורה האסטו?!". דאס איז די גרעסטע חילול ה' וואס א איד קען מאכן רחמנא ליצלן. ווייל אינ'אמת'ן איז דאך די תורה יא מקפיד אויף דעם! פארקערט, די תורה איז נאך אסאך מער מחמיר אויף דעם ווי די גאנצע גוי'אישע וועלט!

אלעס קומט פון נישט טראכטן

דאס קומט אלעס פון דעם וואס יונגער הייט האט ער נישט געלערנט קיין מוסר און האט זיך קיינמאל נישט אויסגעלערנט צו טראכטן. ער האט טאקע געלערנט פלייסיג און גוט געקענט ענטפערן אויף אלע בחינות, ער האט באקומען גוטע תעודות און זיך איינגעקויפט א גוטן נאמען אז ער איז א פייער בחור, דערנאך האט ער געטון א גוטן שידוך און ער האט פיינע קינדער, אלעס פון און וואויל. אבער קיינער האט אים נישט געלערנט וואס מיינט א איד! וואספארא אויפגאבע די תורה האט ארויפגעלייגט אויף א איד אויף דער וועלט! ער האט קיינמאל נישט אויפגעכאפט אזא פשוט'ע זאך, אז א איד דארף מאכן זיכער אז מיט זיין גאנצע באנעמונג זאל ער מקדש זיין שם שמים! נו, אודאי איז נישט קיין וואונדער אז ער האט געקענט טון א זאך וואס איז ממש פארקערט ווי קידוש ה', און נישטאמאל כאפט ער אויף ווי ווייט ער האט דא געטון קרום.

'בין אדם לחבירו' איז דער בריק וואס פארבינדט צווישן דעם ערליכן איד מיט דער נידריגער וועלט

א איד דארף וויסן אז 'דיני ממונות' איז זייער הארב! עס איז א 'לאו' פונקט ווי אלע לאוין אין דער תורה! פונקט ווי מען איז מחמיר אויף 'כשרות' - דארף מען אויך מחמיר זיין אויף דעם! און מען דארף אנטוויקלען א ספעציעלע סענסעטיווע געפיל צו די ענינים! א איד דארף שפירן ביי זיך: "אין דער התנהגות וויאזוי איך פיר זיך אויף צו א צווייטן מענטש - אין דעם ווענדט זיך מין השפעה אויף דער וועלט! אויב איך פיר זיך אויף שייין און ארנטליך צו מענטשן - ברענג איך אראפ 'קדושתו של הקדוש ברוך הוא' אויף דער וועלט! ווייל דאס איז דער שפראך וואס די גשמיות'דיגע וועלט פארשטייט! דורכדעם בין איך מקרב די נידריגע וועלט צום רבונו של עולם! וואס דאס איז איינס פון די גרויסע רצונות וואס דער רבונו של עולם וויל פון מיר!". (מען דארף אנמערקן, אז דער ענין פון 'בין אדם לחבירו' אנטהאלט נאך ענינים, און דא איז נישט דער פלאץ מאריך צו זיין. אבער בכלליות דארף מען וויסן, אז 'ישראל' - גלייכקייט און ערליכקייט - זענען דרכי ה'! כאטש עס זעט טאקע אויס ווי פשוט'ע גשמיות'דיגע סברות, איז דאס אבער א שטיק געטליכקייט! ווייל די 'דרכי התורה' זענען 'דרכים ישרים' און 'נתיבות שלום').

א פנימיות'דיגער בליק: מכבד זיין דעם חלק אלוק ממעל

ביז אהער האט מען גערעדט דעם נגלה'דיגן בליק אויף די ענינים פון 'בין אדם לחבירו', אבער

ג.

על פי פנימיות גייט עס נאך טיפער; ווי מען וועט עס אנריין בקצרה. על פי פנימיות זענען אלע מצוות שבין אדם לחבירו - אוועקגעשטעלט דירעקט אויף 'בין אדם למקום'! דאס הייסט, אז מען קען דארט אויך טרעפן דעם 'אלוקות' און 'אור' פונקט ווי מען טרעפט עס ביי די מצוות 'שבין אדם למקום'. ווייל אינ'אמת'ן איז יעדער איד א 'חלק אלוק ממעל'! יעדער איד פארמאגט א 'צלם אלקים'! יעדער איד איז א שטיק געטליכקייט! דעריבער, ווען מען איז שייך און גוט צו יענעם, איז עס נישט סתם 'מענטשליכקייט' - פונקט ווי א גוטער גוי - נאר עס איז 'געטליכקייט'! מיט דעם וואס איך גיב יענעם צו עסן און איך בין אים מהנה, בין איך זיך מחבר צו זיין הייליגע נשמה! ווען איך האב אים ליב, האב איך ליב דעם רבונו של עולם וואס רוהט אין אים! און אזוי האט מען טאקע געזען ביי די צדיקים וועלכע האבן עוסק געווען אין געבן צו עסן פאר אידן, אין שאפן געלט פאר אידן וכדומה - אז דאס איז געווען ביי זיי 'עבודת השם' ממש פונקט ווי 'בין אדם למקום'! זיי האבן דאס געטון אויף גאר א העכערן אופן - פונקט ווי דאווענען און לערנען!

יענעמ'ס געלט איז יענעמ'ס נשמה

אזוי אויך די אזהרה אין 'סור מרע' איז א שטיק געטליכקייט. ווייל דורכדעם וואס מען בא'עולה'ט א איד - בא'עולה'ט מען זיין 'חלק אלוק ממעל'! אז מען מאכט אים צער - האט מען כביכול מצער געווען דעם רבונו של עולם וועלכע רוהט אין אים! אזוי אויך אין 'ממונות'; ווי עס איז באקאנט אין ספרים אז יעדע נשמה האט זיך זיינע 'ניצוצין' וועלכע ווערן מלוּבש אין זיין געלט, און אז מען בא'גנב'עט אים געלט - האט מען אים בא'גנב'עט שטיקער נשמה! שטיקער געטליכקייט! ווי חז"ל זאגן (ב"ק ק"ט): "כל הגזול את חבירו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו" - מיט דעם וואס דו האסט אים צוגענומען איין שוה פרוטה - האסטו אים פשוט צוגענומען זיינע ניצוצין הקדושים וועלכע באלאנגען צו אים! און אזוי האט מען טאקע געזען ביי צדיקים, אז ווען זיי האבן עוסק געווען מיט א היתרות אין געלט זאכן - איז עס געווען מיט א העכערע נשמה'דיגע משמעות! די היתרות אין 'לשון הרע' און 'אונאת דברים' - האט געהאט אן אנדערע צורה אינגאנצן! עס האט אנגענומען א צורה פון מכבד זיין און מחשיב זיין א 'חלק אלוק ממעל'! זיי האבן אריינגעלייגט א נשמה אינעם גאנצן 'בין אדם לחבירו', אז עס האט זיך געשפירט ווי עפעס א העכערע רוחניות'דיגע עבודה.

נקודות:

אט דאס איז די ברכה פון משה רבינו: "שמח זבולון בצאתך, דו זאלסט זען אזא אפענע השגחה פרטית ביי דיין ארבעט - נאכמער פון יששכר ביי זיין לערנען! און דו וועסט זיין - אין א געוויסן זין - נאך אסאך נענטער צום רבונו של עולם ווי דער כולל אינגערמאן! נו, וואו איז נאך פארהאן א גרעסערע שמחה ווי נאנטקייט צום רבונו של עולם?!

~

ווען א איד האנדלט מיט 'אמונה' - ער זעט קלאר יעדן טאג ווי דער רבונו של עולם העלפט אים - אזא איד האנדלט אויך מיט 'נאמנות'! ווייל יעדעס מאל וואס עס קומט אים אונטער א נסיון פון געלט זאכן, ווייסט ער קלאר, אז טאמער ער וועט זיין ערליך - וועט ער נישט דערלייגן!

שמח זבולון: די דערהויבנקייט וואס אן ערליכער איד קען האבן ביי דער ארבעט

זיך פרייען. ווייל ער קען זוכה זיין צו געוויסע זאכן וואס דער 'יששכר' איז נישט זוכה).

וואס איז די שייכות צווישן 'אמונה בהשם' ביז 'אמונה' אין משה ומתן?!

חז"ל זאגן (שבת לא.): ווען א מענטש קומט ארויף אויף יענע וועלט פורעגט מען אים: "נשאת ונתת באמונה" - דו האסט געהאנדלט ערליך? געווענליך באדייט דער לשון 'אמונה' - אויף דער אמונה וואס א איד האט אינעם רבונו של עולם, און דא נוצן עס חז"ל ארויסצוברענגען דעם ענין פון 'נאמנות', אז דער מענטש האט געהאט א פארלעסליכקייט ביים האנדלען. אבער לכאורה ליגט דא אויך א רמז אז די צוויי זאכן זענען געבינדן איינס מיטן צווייטן, אז דער וואס האט 'אמונה' אינעם רבונו

משה רבינו זאגט פארקערט: פריי זיך!

ווען משה רבינו האט אנגעוואונטשן כלל ישראל בעפאר זיין פטירה, האט ער געזאגט (דברים לג. יח): "שמח זבולון בצאתך" - פריי זיך אינגערמאן, בשעת דו גייסט ארויס ארבעטן. דארף מען פארשטיין: וואס איז די דאזיגע שמחה וואס דער זבולן קען האבן? ער גייט נאך ארויס אויף דער גאס! פארוואס זאל ער נישט זיין צובראכן אז ער איז נישט זוכה צו זיין א "יששכר" וואס זיצט אינעם אוהל און לערנט תורה? וועט מען פרובירן מסביר זיין איינע פון די מעלות פונעם זבולן. (הגם, אויב עס מאכט זיך א שאלה צי מען זאל זיין א "יששכר" אדער א "זבולן", דארף א מענטש בוחר זיין צו זיין א "יששכר", אבער איז אזוי דער מצב - מאיזה טעם שיהיה, אפילו אויב ער איז שולדיג אין דעם - אז ער איז א זבולן, דארף ער

דער קרעכץ פונעם ארבעטער: איך בין דערווייטערט פונעם רבוש'ע

מענין לענין באותו ענין: מען הערט אסאך מאל פון היימישע ערליכע אינגעלייט וועלכע טוען אין מסחר - בפרט אזעלכע וועלכע פלעגן זיצן און לערנען און האבן בליח ברירה געמוזט ארויסגיין ארבעטן - ווי זיי קרעכצן אויף זייער גורל, זיי שפירן זיך דערווייטערט פונעם רבונו של עולם וויבאלד זיי טוען אין 'דברי חול' א גאנצן טאג, און זיי זענען מקנא דעם יושב אהל: "אה, יענער כולל אינגערמאן זיצט זיך בין כותלי בית המדרש און איז עוסק אין דער הייליגער תורה א גאנצן טאג! אה, ער האט נישט די אלע נסיונות פון דער גאס! און איך נעבעך... איך דריי זיך א גאנצן טאג אויף די גאסן מיט די אלע נסיונות און איך בין עוסק אין דברי חול!".

של עולם ביים ארבעטן - דער האט אויך א 'נאמנות' אין זיין ארבעט און ער באשווינדלט נישט קיינעם. דארף מען פארשטיין: וואס איז די שייכות צווישן די צוויי ענינים?!

דער ביזנעסמאן זעט א גאנצן צייט השגחה פרטית

דער רבוננו של עולם האט אויסגעשטעלט אז די מענטשן וועלכע זענען עוסק אין פרנסה זענען כסדר אנגעוויזן אויף א געוואלדיגע השגחה פרטית: ער קוקט א גאנצן צייט ארויס צום אויבערשטן אז ער זאל אים העלפן האבן פרנסה, ער זאל פארדינען, די ביזנעס זאל געלונגען און ער זאל נישט דורכפאלן. יעדן אינדערפרי הענגט ער ממש אין דער לופטן און ווארט אז דער רבוננו של עולם זאל אים העלפן! ווייל טאמער דער רבוננו של עולם וועט אים נישט העלפן, איז ער ממש איינגעשטעלט; ווי מען הערט זייער אסאך מאל פון ביזנעסלייט וועלכע זאגן: "איך האב נישט אזויפיל נסיונות צו זיין א מאמין אין 'השגחה פרטית' ווייל איך זעה דאס יעדן טאג! איך גיי אריין אינדערפרי אין געשעפט און איך ווייס נישט וואס עס וועט זיין היינט, פון וואו וועל איך היינט פארדינען, אסאך מאל האב איך אפילו נישט קיין פלאן אויפן טיש, און פונקט קומט מיר אונטער דער ריכטיגער קונה און מען לייזט שייך! און אזוי פאסירט צומארגנס נאכאמאל, איך ווייס נישט וואס וועט זיין און דער אויבערשטער העלפט ווייטער און ווייטער!". און אפילו אן ארבעטער וועלכער ארבעט ביי יענעם - איז אויך כסדר אויסגעשטעלט צו השגחה פרטית, ווייל אסאך מאל טרעפט ער בכלל נישט קיין ארבעט אדער גענוג ארבעט צו דעקן זיין בודזשעט, דערפאר קוקט ער כסדר ארויס אז דער רבוננו של עולם זאל אים באגלייטן און מאכן זיכער אז ער פארדינט גענוג געלט צו דעקן אלע זיינע הוצאות.

משה רבינו וואונטשט: דו זאלסט טרעפן דעם רבוש"ע ביי דער ארבעט און דו וועסט זיין פרייליך

עס ווערט גע'פסקינט' אין שולחן ערוך (א"ח סי' נ"א ס"ז) אז די כונה פון 'פ'ותח את ידך ומשביע לך כל חי רצון' איז מעכב, אויב האט מען נישט אינזין געאטש די 'פירוש המלות', מוז מען עס נאכאמאל איבערזאגן - פונקט ווי דער ערשטער פסוק פון 'קריאת שמע'. ווייל דער פסוק איז דער יסוד פון 'פרנסה' - צו וויסן אז דער אויבערשטער מאכט זיכער אז יעדער זאל האבן פרנסה צו דער זעט. און אט דאס איז די ברכה פון משה רבינו: "שמח זבולון בצאתך", דו זאלסט זען אזא אפענע השגחה פרטית ביי דיין ארבעט - נאכמער פון יששכר ביי זיין לערנען! און ווען דו וועסט זען ווי דער רבוננו של עולם העלפט דיר ממש אויף שריט און טריט - וועסטו זיך שפירן נאנט צו אים! דו וועסט זיין - אין א געוויסן זין - נאך אסאך גענטער צום רבוננו של עולם ווי דער כולל אינגערמאן! נו, וואו איז נאך פארהאן א גרעסערע שמחה ווי נאנטקייט צום רבוננו של עולם?!

אמונה ברענגט נאמנות - און נאמנות ברענגט אמונה

ווען א איד האנדלט מיט 'אמונה' - ער קוקט ארויס יעדן טאג צום רבוננו של עולם און ער זעט קלאר ווי דער רבוננו של עולם העלפט אים - אזא איד האנדלט אויך מיט 'נאמנות'! ווייל יעדעס מאל וואס עס קומט אים אונטער א נסיון פון געלט זאכן, ווייסט ער קלאר, אז טאמער ער וועט זיין ערליך - וועט ער נישט דערלייגן! זיין אמונה דערין איז אזוי קלאר אז ער האט ניטאמאל קיין אנדערן צד: "וואס! טאמער איך וועל נישט בא'נב'נען א צווייטן - און אפילו אויב עס איז בלויז א חומרא, אבער איך וויל אז מיין געלט זאל זיין אינגאנצן גלאט כשר - וועל איך וועגן דעם דערלייגן?! דער רבוננו של עולם וועט מיר צוליב דעם נישט געבן קיין פרנסה! זיכער נישט! דער רבוננו של עולם וועט מיר נישט צונעמען קיין איין פרוטה פון וואס עס איז מיר אנגעשריבן!". דאס הייסט, אז דורך זיין אמונה וואס ער גלייבט אין השגחה פרטית, איז ער עומד בנסיון צו האנדלן מיט 'נאמנות'. און אזוי אויך פארקערט, וויבאלד ער וועט האנדלן מיט 'נאמנות' - וועט ער באקומען 'אמונה', ווייל דורכדעם וועט ער זען א געוואלדיגע השגחה אין זיין ביזנעס! ער וועט זען ווי מען פירט אים ממש פון הימל! וואס דאס וועט אים ברענגען אמונה און קרבת ה'.

אן ערליכער ביזנעסמאן - דער גרעסטער 'מקרב רחוקים'

א איד וואס איז עוסק אין מסחר און ער איז אויסגעהאלטן אין געלט זאכן - איז אן אויסגעהאלטענער מענטש! ער איז אן ערליכער איד נישט נאר אין בית המדרש - נאר אויך אין גאס! אזא איד האט א זכיה צו מאכן א קידוש ה'! בפרט אויב ער האנדלט מיט פרייע אידן אדער מאדערנע מענטשן, און זיי זעען ווי א חסידישער איד איז אזוי ארנטליך, אז עס איז א מחיה צו טון ביזנעס מיט אים - עס איז א געוואלדיגער 'קירוב רחוקים'! דאס מאכט מער 'קירוב' ווי אלע 'קירוב רחוקים' אקציעס! ווייל דאס ווירקט אז דער מאדערנער איד זאל ליב באקומען דעם ערליכן איד, ער זאל באקומען א הערצה צו אים - זענענדיג אז מען דארף זיך אויפפירן אזויווי ער פירט זיך אויף, און צוביסלעך וועט ער זיך אנהייבן צו אינטערעסירן אין אידישקייט, ביז ער וועט ווערן אינגאנצן מקורב.

הדרב. אבל כאשר התיישב והתכונן לכתוב את המכתב, פתאום נתהפך הכלי עם הדיו ונשפך על כל המכתב. חזר הרה"ק מראפשיץ וניסה לכתוב את המכתב בשנית, ושוב חזר הדיו ונהפך על כל הדף. ניסה הרה"ק מראפשיץ לכתוב פעם אחת נוספת, וחזר הדבר כבראשונה. ענה הרה"ק מראפשיץ ואמר: 'שמע מינה גברא רבה הוא, ויותר לא ניסה לכתוב אליו על זה.

פעם אחת הגיע רב אחד מתלמידי הרה"ק מסאטמאר ז"ע לבקר אצל כ"ק רבינו ז"ע, במשך השיחה דיבר כ"ק רבינו עמו אודות זקינו הישמח משה, וסיפר לו בתוך הדברים מעשה שהיה שפעם התבטא הישמח משה לפני נכדו הרה"ק מראזוואדוב: 'א יעדע כרוז וואס מ'רופט אויס אין הימל הער איך, אפילו יעצט רופט מען אויך אויס א כרוז אין הימל, הער איך אויך יענע כרוז, וואס דער כרוז איז וועל איך דיר שוין אמאהל זאגן' (כל כרוז שמכריזים בשמים אני שומע, אפילו עכשיו מכריזים איהו כרוז בשמים, ושומע אני גם את אותו הכרוז, מה הוא כרוז זה עוד אומר לך איהו פעם). והוסיף כ"ק רבינו ואמר לאותו רב כי בודאי יכולים אנחנו להאמין באמונה שלימה שאם הישמח משה אמר כך הרי שזה הוא אמת, ולא אמר הישמח משה ח"ו דבר שאינו אמת. והיה זה לי לפלא, כי שמעתי מכ"ק רבינו מעשה זה פעמים רבות בלי שום שינוי, ורק לאותו רב אמר את הנוסח הזה. ולאחר הביקר שמעתי מאחד כי פעם סיפר כ"ק רבינו להרה"ק מסאטמאר את המעשה הנ"ל - וכמדומה שהיה בעת שמחת השבע ברכות' לבת כ"ק רבינו הרבנית מרת - צנה'לע ע"ה - ענה הרה"ק מסאטמאר ואמר: 'אם אא"ז הישמח משה אמר כן הרי שזה הוא אמת, כי הישמח משה ודאי לא אמר דבר שאינו אמת'. וכנראה כי לכן הוסיף לו כ"ק רבינו את הוספה זו שזהו מה שאמר רבו הרה"ק מסאטמאר.

הישמח משה זכה לאריכות ימים מופלגת יותר על כל בני דורו, ונכדו הרה"ק מראזוואדוב סיפר כי כאשר היו מברכים את הישמח משה באריכות ימים, היה אומר: 'וואס דארף איך דאס האבן? מיינע חברים זענען זיך שוין משתעשע אין גן עדן מזוי השכינה, איך דריי מיר נאך דא ארום אין דעם עולם השפל' (מה אני צריך זאת? חברי כבר משתעשעים בגן עדן מזוי השכינה, ואני מסתובב לי עדיין כאן בעולם השפל). וכ"ק רבינו ז"ע מביא בספה"ק מנחת יהודה (פרשת שופטים) את מימרא זו של זקינו הישמח משה.

הרה"ק מווישניצא ז"ע בעל 'ארי' דבי עלאי', היה חתנו של הרה"ק בעל ישמח משה ז"ע, ועל ידו נתקרב הישמח משה לדרך החסידות. כי הארי' דבי עלאי התפרסם כבר בצעירותו כגאון וחריף מופלג, ורצה הישמח משה לקחתו לחתן עבור בתו. אכן לפי שהלך בדרך החסידות ונסע אל הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע, אמר לו הישמח משה כי הוא לוקחו לחתן רק אם יעזוב את דרך החסידות ולא יסע עוד ללובלין. אמר לו הארי' דבי עלאי כי הוא מסכים לזכור זה בתנאי אחד, שהישמח משה בעצמו יסע פעם אחת ללובלין ורק אח"כ ידון על הדבר. כי ידע והבין אשר אם הישמח משה יהיה שם אפי' רק פעם אחת יתהפך להיות חסיד. והסכים הישמח משה לתנאו ונסע ללובלין, ואכן כך היה שהנסיעה זו הפכה את לבו עד שנעשה בעצמו חסיד נלהב.

הרה"ק הרבי רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע היה סוחר בצעירותו קודם שנעשה לאב"ד דזיקוב, ופעם נזדמן לו להגל מסחרו לנסוע למדינת 'אונגארן', והגיע בדרכו לעיר 'איהעל' אשר בה היה דר הישמח משה. והנה הר"א היה מחותנו של הישמח משה, כי בנו הרה"ק מראזוואדוב ז"ע היה חתן נכדו הרה"ק בעל ייטב לב ז"ע, ולכן החליט הר"א לבקר אצל הישמח משה. והנה בכל יום בעת קריאת שמע היה הישמח משה מגיע לידי התפשות הגשמיות, וכאשר סיים לומר 'אחד' היה נופל מתעלף על כסאו, ואחר זמן מה כאשר חזר לכוחותיו היה מיישר את התפילין על ראשו, וחוזר לעמוד במקומו וממשיך באמירת ק"ש. באותו יום כאשר עבר הר"א במקומו ובא לבקרו, היה הישמח משה באמצע התפלה בעת קרי"ש בשעת שנפל בחלשות, ואז נכנס הר"א לבית מדרשו. עמד הר"א והמתין עד שקם הישמח משה על עמדו, אבל היה ממחר מאד לדרכו כי העגלה המתנייה לו בחוץ להמשיך במסעו, ובכך ניגש מיד אל הישמח משה שאחו באמצע קריאת שמע, ואמר לו: 'שלום עליכם מחותן! איך דארף פארן...' (אני צריך לנסוע...). יצא הישמח משה אחריו עם הציצית בידו עד פתח הבית, ונפנף אחריו עם הציצית וכך נפרד ממנו לשלום.

דרכו של הישמח משה בקודש היתה לחלק קמיעות אל הפונים אליו הזקוקים לישועה, והיה פועל בהם מופתים גדולים. כאשר שמע הרה"ק מראפשיץ ז"ע על כך, והוא כידוע התנגד מאד על עניינים אלו, רצה לכתוב מכתב אל הישמח משה עם דברים חריפים אודות